

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.8.65](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.8.65)

УДК 330.34:69

*Г. Й. Лучко,
к. е. н, доцент кафедри технологій управління,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
ORCID ID: 0000-0002-3583-0923*

*І. В. Козут,
старший викладач кафедри технологій управління,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
ORCID ID: 0000-0002-9263-2181*

АКТУАЛЬНІ ПРОЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*H. Luchko
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management Technologies,
National University "Lviv Polytechnic"*

*I. Kohut
Senior Lecturer of the Department of Management Technologies,
National University "Lviv Polytechnic"*

CURRENT PROJECTS OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY IN UKRAINE

У статті проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку будівельної галузі України в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. Результати досліджень свідчать про позитивні тенденції розвитку будівництва в останні роки. У статті також визначено ряд проблем, які перешкоджають розвитку галузі, здійснено PEST-аналіз зовнішнього середовища, проведено оцінювання напрямку і сили впливу груп факторів (P, E, S, T) та визначено ті, які перешкоджають розвитку галузі та ті, які чинять позитивний вплив на неї. За результатами проведеного PEST-аналізу зовнішнього середовища у статті запропоновано актуальні проекти для стратегічного розвитку будівельної галузі України. Реалізація запропонованих проектів сприятиме зниженню дії негативних факторів зовнішнього середовища, підвищенню ефективності діяльності підприємств та приведе до економічного зростання галузі у майбутньому.

The current state and development trends of the Ukrainian construction industry enterprises in the conditions of the external environment dynamic changes are analyzed in the paper. In recent years, there have been positive trends in the construction industry development. Over the past three years, the construction products index has been growing, and there is a further positive dynamics in the performed construction work. The analyzed data on the number of economic entities in the industry show an increase in their total number. However, after 2013, the trend of a sharp decrease in the number of employees in the construction sector is watched. Construction companies are

experiencing a shortage of workers, there is a rapid loss of qualified personnel who go to work abroad in search of more attractive offers.

A number of problems hindering the construction industry development are identified in the paper. It is proved that the success of organizations depends on their ability to adapt to the external environment changes, develop, and implement the innovative projects that will ensure effective operations in the future.

In the paper a PEST analysis of the industry external environment is carried out, the direction and power of factors influence (P, E, S, T) are assessed and those hindering the industry development and having a positive impact on it in order to develop the appropriate measures to reduce or strengthen their actions are identified. Based on the research results it is determined that the latest technologies, digitalization in the field, automation processes have the most positive impact on the construction industry work and development. Political factors especially the country's movement in the European direction and a number of changes in legislation have a positive impact on the industry development. A number of economic and socio-cultural factors have the greatest destabilizing influence.

Based on the results of the PEST analysis of the industry external environment, the current projects for the further construction industry development in Ukraine are proposed. The implementation of the proposed projects will help reduce the impact of negative environmental factors, improve the efficiency of enterprises, and will lead to economic growth of the industry in the future.

Ключові слова: *будівельна галузь; тенденції розвитку; PEST-аналіз; проекти; фактори зовнішнього середовища.*

Keywords: *construction industry; development trends; PEST analysis; projects; environmental factors.*

Постановка проблеми. Будівельна галузь України безумовно є однією з важливих галузей, що належить до матеріальної сфери, та є індикатором розвитку економіки країни. Будівництво тісно пов'язане з іншими галузями економіки, адже вимагає забезпечення необхідними ресурсами: матеріальними, людськими, інформаційними та іншими [1]. Залучення цих ресурсів сприяє розвитку малого та середнього бізнесу країни, що стимулює економічне зростання в Україні та сприяє вирішенню багатьох соціальних проблем.

Таким чином, актуальним є аналізування тенденцій розвитку вітчизняної будівельної галузі в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. Будівництво є дуже складним бізнес-процесом, який передбачає виконання цілого комплексу робіт для успішного і своєчасного завершення та введення в експлуатацію об'єктів, вимагає ефективної взаємодії та задоволення вимог усіх зацікавлених сторін (забудовників, інвесторів, підрядників, контролюючих та регулюючих органів та інших), що вимагає детального аналізування середовища, у якому функціонують підприємства галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань розвитку будівельної галузі, впливу на інші галузі та економіку країни, ідентифікації її проблем та пошуку шляхів їх вирішення присвячені праці багатьох науковців, серед яких: Бібік Н.В., Щербініна С.А., Соха І.Ю., Процак К.В., Сорокіна Л.В., Камбур О.Л., Биба В.В., Карлова О.А., Грицьков Є. В., Кононова О.Є., Лісун Я.В. та багатьох інших.

Актуальним є аналізування поточного стану будівельної галузі, тенденцій її розвитку, дослідження середовища, у якому функціонують підприємства, та проблем, які перешкоджають їх ефективній діяльності.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналізування сучасного стану та тенденцій розвитку будівельної галузі України, визначення основних проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню будівельних підприємств, здійснення аналізу зовнішнього середовища галузі та визначення пріоритетних проєктів для її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Важливість розвитку будівельної галузі полягає у її тісному впливі на розвиток практично усіх інших галузей. Для оцінювання стану розвитку будівельної сфери доцільно розглянути частку будівництва в структурі ВВП країни, яка становить 2,5 % у 2019 р. та має тенденції до зростання після 2015 р. Зміни, які відбуваються в будівництві залишають найкращі сподівання, адже впродовж останніх років спостерігається позитивна динаміка в показниках будівництва, індекс будівельної продукції у 2019 р. склав 123,6% і у порівнянні з 2018 р. зріс на 21,9% [2].

Не дивлячись на неоднозначні умови функціонування суб'єктів господарювання в будівельній галузі, в останні роки відбувається зростання їх кількості. Так у 2018 році, згідно з даними Держкомстату України, кількість вітчизняних будівельних підприємств становить 29590 од., що складає 8,3% загального обсягу підприємств (див. рис.1.).

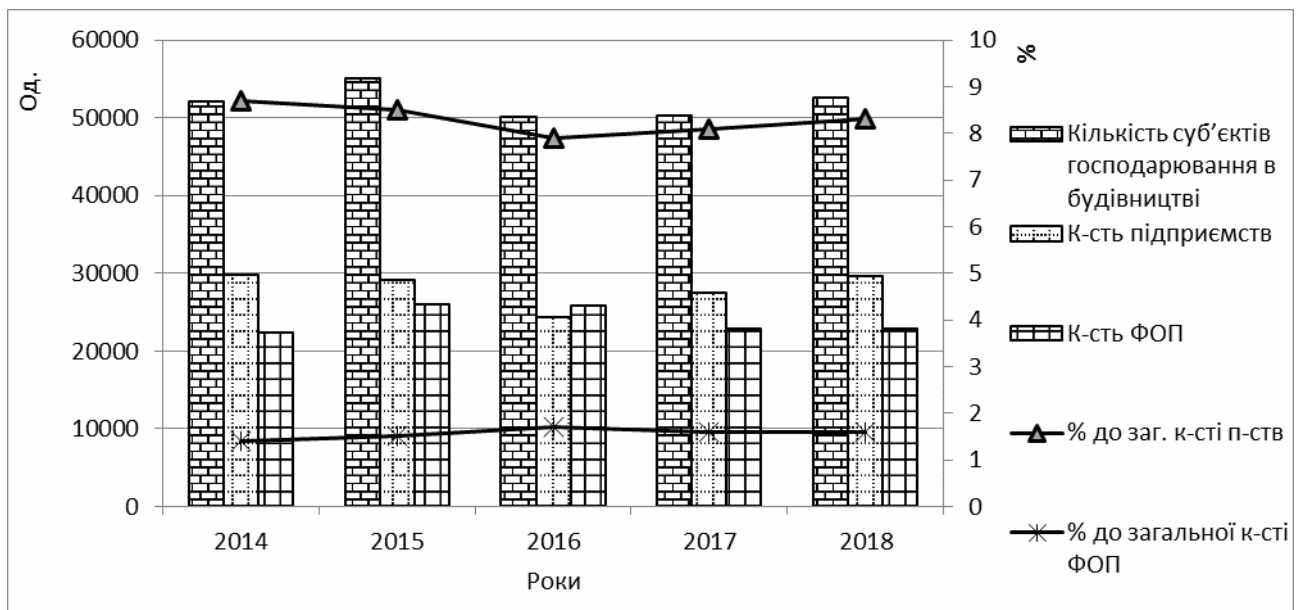

Рис. 1. Динаміка кількості вітчизняних суб'єктів господарювання в будівництві у 2010-2018 рр.
* побудовано авторами на основі [3]

За аналізований період частка будівельних підприємств у загальній кількості підприємств знизилась з 8,7% у 2014 р. до 8,3% у 2018 р., однак чисельність їх зросла за останні три роки. Щодо фізичних осіб-підприємців будівельної галузі, частка яких становить лише 1,6%, і хоча в 2016 р. їх кількість навіть перевищувала кількість будівельних підприємств, все ж спостерігається тенденція до зменшення їх чисельності. Та, не дивлячись на кризові явища в економіці, впродовж останніх трьох років спостерігається тенденція зростання загальної кількості суб'єктів господарювання будівельної галузі.

За підсумками 2019 р. українські підприємства виконали будівельних робіт на суму 177 млрд. грн. Лідерами по виконанню будівельних робіт серед регіонів були Дніпропетровська, Одеська, Харківська, Київська області та, як зазвичай, м. Київ [3].

На рис.2. наведено динаміку обсягів виконання будівельних робіт за видами будівельної продукції в Україні за період 2010-2019 роки.

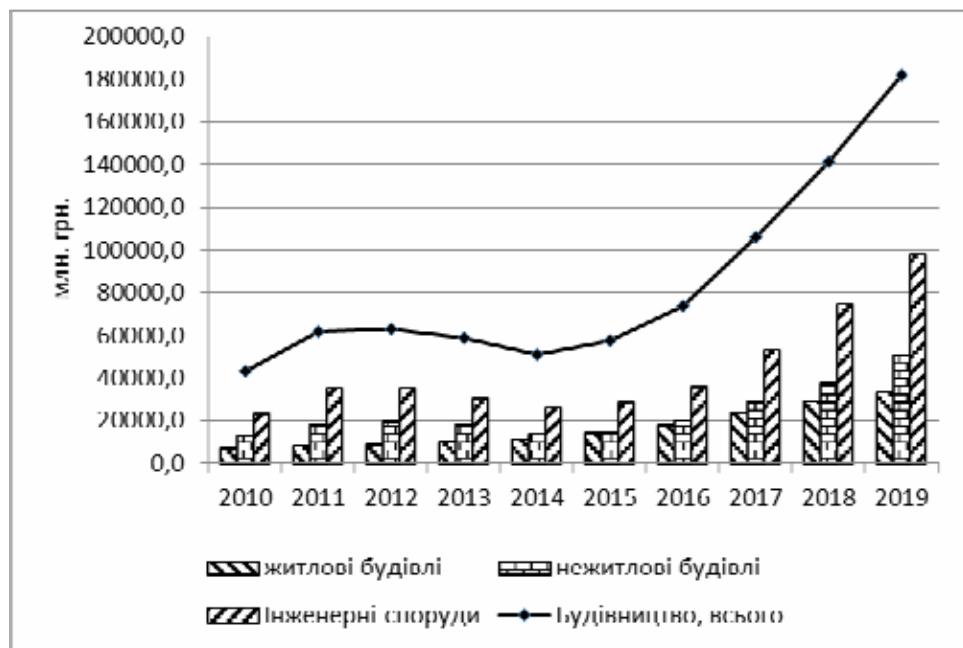

Рис. 2. Динаміка обсягів виконаних будівельних робіт в Україні за 2010-2019 рр.
* побудовано авторами на основі [3]

Як бачимо, не дивлячись на значне зниження будівництва в період 2012-2014 рр., з 2015 р. спостерігається стабілізація та подальша позитивна динаміка в обсягах виконаних будівельних робіт в Україні.

Щодо структури будівельних робіт за видами будівельної продукції, то будівлі і інженерні споруди ділять її майже навпіл, однак з 2018 р. зростає частка інженерних споруд.

Враховуючи важливу роль, яка належить будівельній галузі, важливим є її ретельне забезпечення всіма необхідними ресурсами: людськими, матеріальними, енергетичними, інформаційними та іншими. Проаналізуємо динаміку кількості зайнятих в будівельній галузі працівників у 2012-2018 рр., яку наведено на рис.3. Стосовно загальної кількості зайнятого населення на будівництво припадає лише 4,1 %.

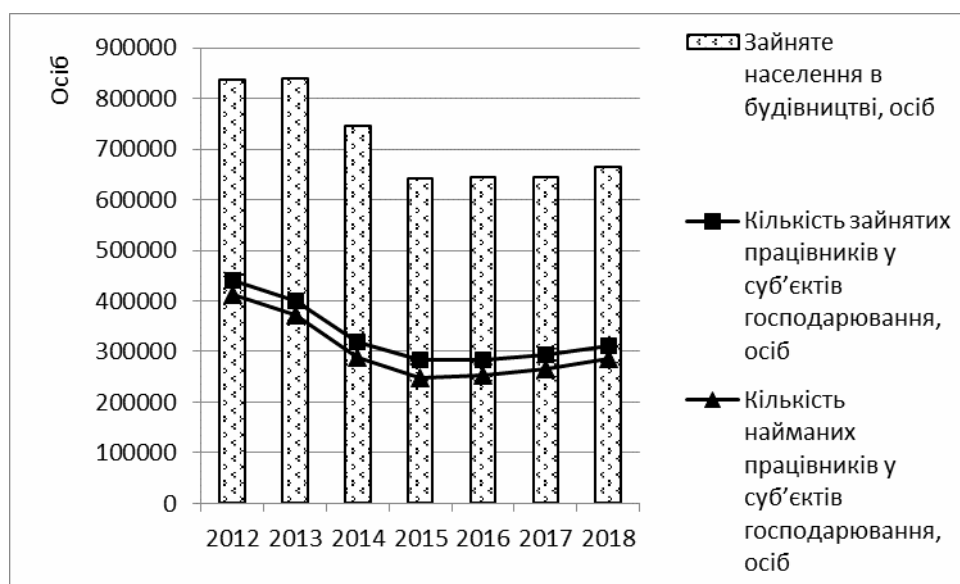

Рис. 3. Динаміка кількості зайнятих в будівельній галузі України працівників у 2012-2018 рр.
* побудовано авторами на основі [3]

Впродовж аналізованого періоду після 2013 р. спостерігається тенденція різкого зменшення кількості зайнятих працівників у будівельній сфері України. Будівельні підприємства відчувають дефіцит робочих рук, особливо відбувається стрімка втрата кваліфікованих кадрів, які в пошуках привабливіших пропозицій їдуть працювати за кордон. Для пошуку причин, які стимулюють до виїзду наших працівників, проаналізуємо динаміку середньомісячних заробітних плат на ринку будівництва в Україні та сусідній Польщі на основі статистичних даних країн. Результати представлено на рис.4.

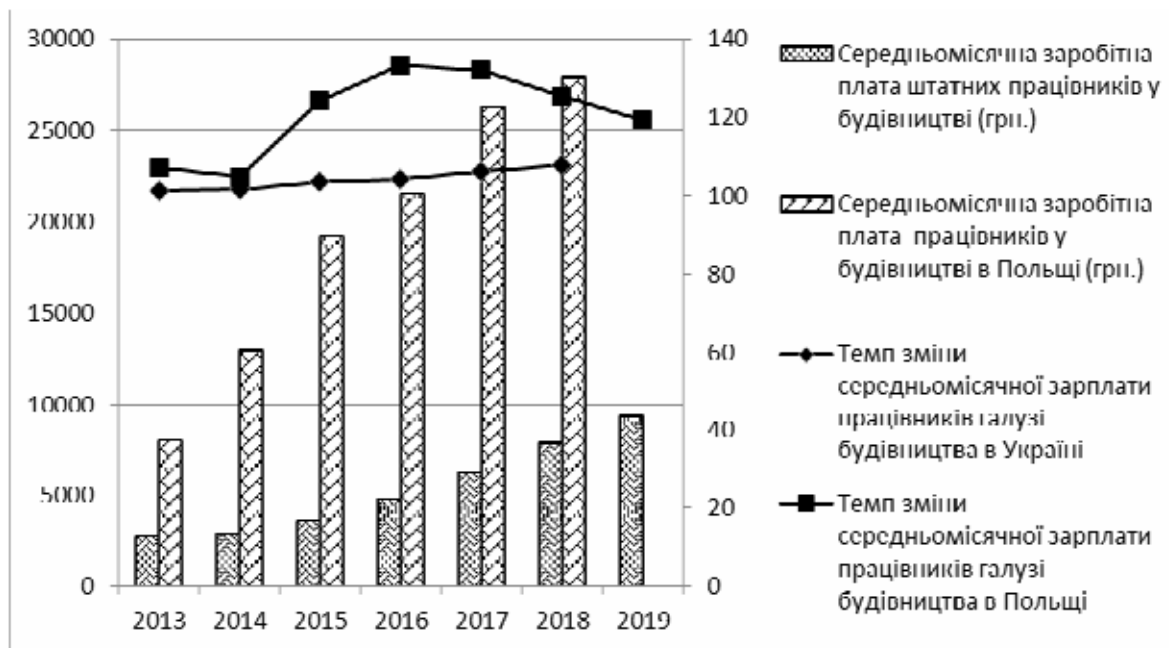

Рис. 4. Динаміка заробітних плат в Україні та Польщі у 2013-2019 рр.
* побудовано авторами на основі [3,4]

Як бачимо з наведеного рисунку, спостерігається величезне відставання розміру середньомісячної заробітної плати працівників у будівельній сфері в Україні в порівнянні з Польщею. В той час, коли спостерігається стабільний темп зростання зарплат в Польщі, в Україні в останні три роки цей темп знижується,

що і зумовлює вплив робочої сили. Зростання темпів втрати професійних будівельників та відсутність можливості підготовки нових фахових кадрів, оскільки занедбано систему професійної освіти, суттєво впливають на ефективність роботи підприємств галузі, адже нестача фахівців на ринку впливає на терміни будівництва.

Таким чином, хоча спостерігається позитивна динаміка в будівельній галузі, існує ряд проблем, які перешкоджають її розвитку. Доцільно виділити такі основні фактори, які стримують розвиток підприємств будівельної галузі:

- нестача власних фінансових ресурсів та обмеженість фінансування через підвищення ризиків економічної та політичної нестабільності;
- недостатній попит на продукцію та послуги будівельних підприємств;
- постійне зростання собівартості продукції, послуг, яке приводить до підвищення рівня збитковості підприємств та зниження рентабельності їх діяльності;
- відсутність якісного інформаційного забезпечення будівельного ринку, що перешкоджає впровадженню новітніх технологій та матеріалів, підвищенню якості готових робіт та послуг;
- низька кваліфікація працівників, яка частково зумовлена низьким рівнем будівельної освіти, недостатнім зв'язком науки та практики, низьким рівнем новітніх розробок та досліджень;
- втрата професійних будівельників через виїзд за кордон [5,6].

Враховуючи виділені фактори визначальними напрямками для розвитку підприємств будівельної галузі є залучення інвестицій, нових висококваліфікованих кадрів та впровадження інновацій у діяльність.

Такий широкий ряд факторів зумовлений тим, що підприємствам будівельної галузі доводиться працювати в умовах динамічного та невизначеного середовища, що вимагає від них швидкої адаптації до змін та пошуку найкращих рішень. Успіх організацій залежить від їх здатності пристосовуватись до змін зовнішнього середовища та вміння розробляти та запроваджувати інноваційні проекти, які забезпечать в майбутньому ефективну діяльність.

Для генерації актуальних для будівельної галузі проектів подальшого розвитку доцільно здійснити PEST-аналіз, який є дієвим інструментом стратегічного менеджменту та дозволяє здійснити аналіз макросередовища галузі та визначити основні фактори, які перешкоджають розвитку галузі та тих, які чинять позитивний вплив на неї, з метою розроблення відповідних заходів по зниженню або підсиленню їх дії [7].

Ця методика часто використовується науковцями та практиками і може бути першим кроком для подальших досліджень. Вплив макросередовища на розвиток підприємств будівельної галузі України розглядається в розрізі чотирьох груп факторів: політичних (Political), економічних (Economic), соціокультурних (Social) та технологічних факторів (Technological). Процес здійснення PEST-аналізу будівельної галузі України передбачає такі етапи:

1. Аналіз ринку та визначення факторів, що впливають на розвиток галузі з врахуванням динаміки та змін середовища.
2. Формування матриці PEST-аналізу.
3. Залучення експертів та оцінка кожного елементу в групі факторів.
4. Визначення перспективних напрямків розвитку галузі та генерація проектів розвитку.

На основі аналізування досліджень науковців, звітів аналітичних агентств та опитування експертів галузі авторами у результаті проведеного збору та структурування інформації сформовано групи факторів у розрізі чотирьох напрямів та визначено елементи кожної групи відповідно до методу PEST-аналізу.

Для оцінювання сили впливу кожного елемента в групі факторів використано шкалу від 1 до 3. Знаки «мінус» та «плюс» дають змогу визначити, «негативний» чи «позитивний» вплив має елемент на галузь. Шкала оцінки представлена у табл. 1.

Таблиця 1.
Шкала оцінки елементів груп факторів PEST- аналізу будівельної галузі

Оцінка	Опис впливу
1	Вплив фактора слабкий, будь-яка зміна фактора не приведе до значних змін в галузі.
2	Незначний вплив, може частково вплинути на показники економічної ефективності діяльності підприємств будівельної галузі.
3	Значний вплив фактора, будь-які зміни фактора приведуть до суттєвих змін у результативності діяльності підприємств будівельної галузі.

Сформована матриця за результатами проведеного PEST-аналізу з урахуванням оцінювання впливу факторів зовнішнього середовища будівельної галузі представлена у табл. 2.

Таблиця 2.

Аналіз зовнішнього середовища будівельної галузі України на основі PEST-аналіз

Фактори	Експертна оцінка	Коментар до групи факторів
Політичні фактори (P)		
Курс України на Європейський союз	(+3)	Курс України на європейський союз має сприятливий вплив на галузь. Підприємства будівельної сфери мають змогу налагоджувати партнерську співпрацю з колегами, вчитись закордоном та підвищувати рівень якості об'єктів нерухомості. Більше уваги приділяється стандартам якості виконання робіт. З'являються можливості відкривати підприємства в інших країнах, розширювати ринки. Політична ситуація (війна, постійні суперечки серед внутрішнього політичного кола), вносять незначні, але негативні коливання, що впливають на галузь. За останній рік спостерігались суттєві зміни, було запроваджено багато законодавчих ініціатив, які в майбутньому мають докорінно змінити правила гри на ринку (іпотека, антирейдерське законодавство, зменшення повноважень втручання органів ДАБІ) та принесуть значну користь галузі.
Політична ситуація в Україні	(-1)	
Зміни в законодавчій базі	(+2)	
Сумарна оцінка групи факторів	(+4)	-
Економічні фактори (E)		
Постійні коливання курсу валют по відношенню до національної грошової одиниці	(-3)	Колівання курсу валют та знецінення гривні зумовлює зростання вартості імпортих будматеріалів, що приводить до підвищення вартості будівельних об'єктів та зниження темпів будівництва. Зниження купівельної спроможності населення України спричиняє постійні коливання попиту на об'єкти різного виду. Активний розвиток галузі в останні три роки спричинив зростання конкуренції, що вплинуло на основних гравців ринку. Компанії в галузі змагаються між собою не лише за клієнтів та якість виконання робіт та послуг, але й за персонал. Зростання заробітної плати працівників галузі відповідно до прийнятого на законодавчому рівні підвищення мінімальної заробітної плати та низькі обсяги власних фінансових ресурсів чинять негативний вплив на фінансовий стан суб'єктів господарювання в галузі.
Зростання вартості матеріалів	(-2)	
Купівельна спроможність населення	(-3)	
Зростання конкуренції в галузі	(+2)	
Зростання заробітної плати працівників	(-2)	
Низькі обсяги власних фінансових ресурсів	(-2)	
Сумарна оцінка групи факторів	(-10)	
Соціокультурні фактори (S)		
Зміна уподобань та цінностей споживачів (фізичні особи, юридичні особи) будівельної галузі України	(+3)	Незважаючи на ріст цін та зниження купівельної спроможності, на ринку спостерігається зміна уподобань споживачів в сторону більш якісних та дорожчих об'єктів, підвищення їх комфорту, наявності інфраструктури тощо. Ці тенденції в майбутньому суттєво впливатимуть на рівень конкуренції за якістю та стимулюватимуть галузь до розвитку. Безвізовий режим та бажання отримати за власну працю більші кошти сприяють трудовій міграції, та водночас спонукають власників будівельного бізнесу піднімати рівень заробітної плати працівникам. Демографічна криза 90-х років зумовлює брак кадрів на ринку, що є суттєвою проблемою галузі. Відсутність коштів на розвиток вищих навчальних закладів та закладів професійної освіти також негативно впливають на рівень фахівців на ринку.
Трудова міграція фахівців за кордон	(-3)	
Демографічна криза	(-3)	
Професійний розвиток галузі	(-2)	
Сумарна оцінка групи факторів	(-5)	-
Технологічні фактори (T)		
Розвиток діджиталізація	(+2)	Діджиталізація дає потужний поштовх для реформування системи архітектурно-будівельного контролю та нагляду за об'єктами,

Фактори	Експертна оцінка	Коментар до групи факторів
Автоматизація процесів	(+2)	дозволяє спростити процедури, зменшити корупційний вплив на галузь. Завдяки їй підприємці галузі отримують інструменти впливу на попит та пропозицію, нові технології пошуку клієнтів та просування продукції та товарів на ринку. Автоматизація робочих процесів та управління дозволяють поступово зменшити залежність від людського фактору. Спостерігається тенденція пошуку висококваліфікованих спеціалістів. Розвиток ІТ-галузі сприяє створенню нових продуктів та програм за контролем будівництва, планування та оптимізації робочого часу, що сприяє розвитку галузі. Також основними споживачами галузі є представники сфери ІТ (офісна нерухомість, житлова тощо). Розвиток нових технологій сприяє підвищенню якості виконуваних робіт та рівню будівництва загалом.
Розвиток ІТ	(+2)	
Розвиток нових технологій	(+3)	
Сумарна оцінка групи факторів	(+9)	-

** розроблено авторами на основі [2,5,6,8-10] та власних досліджень*

За результатами проведеного PEST-аналізу виділимо групи позитивних та негативних факторів та обґрунтуємо їх вплив на розвиток будівельної галузі України (табл. 3). Результати аналізу впливу груп факторів допоможуть у розробленні стратегій подальшого розвитку галузі та визначенню пріоритетних проєктів з урахуванням її стану.

Таблиця 3.

Групування факторів PEST-аналізу будівельної галузі України

Групи факторів	Сумарна оцінка	Вплив факторів на розвиток галузі
Позитивні фактори		
Технологічні фактори (Т)	(+9)	Розвиток технологій, діджиталізація, автоматизація та ІТ є рушійними силами для подальшого розвитку галузі. Використання технологічних інновацій, підвищення якості, швидкість реагування на зміни в зовнішньому середовищі та вміння адаптуватись до нових викликів сьогодення допоможуть вирішити учасникам ринку проблеми з кадрами та надати конкурентні переваги на ринку.
Політичні фактори (Р)	(+4)	Політичні фактори впливають на розвиток галузі, адже саме держава встановлює правила гри для учасників ринку. Сьогоднішнє політичне становище, рух у напрямку Європейського союзу дозволить переймати нові технології, досвід виконання робіт та адаптувати свої організації до європейських вимог, що підвищить конкурентні переваги та забезпечить вихід вітчизняним компаніям на іноземні ринки. Ряд законодавчих ініціатив сприятиме розвитку галузі у майбутньому.
Негативні фактори		
Економічні фактори (Е)	(-10)	Економічні фактори чинять сильний дестабілізуючий вплив на функціонування підприємств будівельної галузі. Події останніх років (коливання курсу валют, ріст цін на матеріали, зниження купівельної спроможності громадян України, пандемія) перешкоджають ефективній діяльності учасників будівельної галузі та гальмують її розвиток.
Соціокультурні фактори (S)	(-5)	Несприятлива демографічна ситуація, відтік кадрів за кордон та їх низька кваліфікація є однією з суттєвих проблем галузі. Кооперація між компаніями, фінансування досліджень та розвиток професійної освіти можуть допомогти у вирішенні кадрових питань та стимулюватимуть розвиток галузі.

** розроблено авторами*

Згідно проведеного дослідження дестабілізуючими факторами зовнішнього середовища є економічні та соціокультурні. Найбільший негативний вплив чинять економічні фактори (особливо коливання курсу валют та зниження купівельної спроможності населення), менший вплив – соціокультурні (несприятлива демографічна ситуація та відтік кадрів за кордон). Серед позитивних чинників можна відзначити: політичні (прийняття ряду законопроектів, які сприятимуть розвитку галузі, та рух України в сторону Європейського Союзу, який відкриває нові можливості перед учасниками ринку) та технологічні фактори (розвиток нових технологій, автоматизації процесів).

З урахуванням результатів проведеного дослідження за допомогою методу PEST-аналізу пропонуємо такі актуальні проекти для стратегічного розвитку будівельної галузі України:

1. Проекти автоматизації процесів контролю та управління за будівельними проектами.
2. Проекти автоматизації підприємств (оновлення існуючого технічного фонду, інвестиційні проекти тощо).
3. Проекти організації співпраці з освітніми закладами та проекти внутрішнього навчання персоналу (організація курсів, професійні школи, проекти підвищення професійного рівня існуючих спеціалістів, автоматизація оцінки та спрощення системи пошуку, набору кадрів).
4. Проекти об'єднання у спілки для підтримки та взаємодопомоги підприємців галузі, організації контролю за недобросовісними учасниками ринку.
5. Проекти впровадження контролю якості будівельних матеріалів та виконанням робіт.
6. Проекти інвестування у сферу виготовлення вітчизняних будівельних матеріалів та комплектуючих.

Перелік проектів буде змінюватись в залежності від ситуації на ринку. Ефективність їх реалізації залежить від постійного моніторингу ситуації на ринку та вміння швидко адаптуватись до змін. Важливими для ефективної реалізації проектів розвитку є постійний аналіз та спостереження за змінами в середовищі та галузі.

Реалізація запропонованих проектів стратегічного розвитку сприятиме зниженню дії негативних факторів зовнішнього середовища, зменшенню рівня збитків учасників та приведе до економічного зростання галузі у майбутньому.

Висновки. У результаті дослідження було проаналізовано сучасний стан будівельної галузі України. Не дивлячись на позитивну тенденцію зростання будівельної галузі, визначено ряд проблем, які перешкоджають її розвитку. За результатами дослідження зовнішнього середовища будівельної галузі на основі проведеного PEST-аналізу визначено, що найвагоміший позитивний вплив на роботу та розвиток будівельної галузі мають: новітні технології, діджиталізації у сфері, процеси автоматизації. Позитивно на розвиток галузі впливають також політичні фактори, особливо рух країни в Європейському напрямку та ряд змін в законодавстві, що сприяють розвитку галузі (інвестиції, подолання корупції на етапах комунікації з контролюючими органами та інші). Найбільший дестабілізуючий вплив чинять ряд економічних та соціокультурних факторів.

Підприємствам будівельної галузі важливо більше приділяти уваги дослідженню зовнішнього середовища та прогнозуванню його змін для визначення подальших напрямів розвитку та генерації проектів, пріоритетних для підвищення ефективності їх діяльності. Враховуючи результати проведеного PEST-аналізу, у статті запропоновано актуальні проекти для розвитку будівельної галузі України, реалізація яких сприятиме зниженню дії негативних факторів зовнішнього середовища та підвищенню ефективності діяльності підприємств галузі у майбутньому.

Література.

1. Калініченко Л.Л. Аналіз тенденцій розвитку будівельної галузі та будівельної продукції України / Л. Л. Калініченко, Ю. Р. Сидорова // Молодий вчений. – 2017. – №4. – С. 64–67.
2. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України / Ірина Адамська // Галицький економічний вісник. — 2019. — № 5. — С. 7 - 15.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
4. . Офіційний сайт «Центральний статистичний офіс Польщі» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.stat.gov.pl
5. Кулікова Л. В. Сучасні тенденції розвитку будівельних підприємств / Л. В. Кулікова // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №8. – С. 52–55.
6. Павловські Г. Щодо проблем розвитку діяльності підприємств будівельної сфери в Україні / Г. Павловські // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . - 2017. - № 3(2). - С. 124-135.
7. Микуланинець С. І. Застосування результатів PEST-, SNW- та SWOT- аналізів під час розроблення стратегії розвитку туристично-рекреаційного комплексу Закарпатської області / С. І. Микуланинець // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. - 2018. - Т. 29(68), № 5. - С. 118-123.
8. Садовяк М. Регулювання розвитку інвестиційно-будівельної діяльності в Україні: організаційно-правовий аспект / М. Садовяк // Економічний аналіз. - 2019. - Т. 29(1). - С. 92-100.
9. Ключові законодавчі зміни на ринку нерухомості і будівництва — думки експертів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://propertytimes.com.ua/mnenie/klyuchovi_zakonodavchi_zmini_na_rinku_neruhomosti_i_budivnitstva_dumki_ekspertiv.
10. Фісуненко П. А. Аналіз факторів зовнішнього середовища будівельних підприємств, що впливають на економічну безпеку / П. А. Фісуненко, М. В. Лаже // Бізнес Інформ. - 2016. - № 10. - С. 189-195.

References.

1. Kalinichenko, L.L. and Sydorova, Y.R. (2017), "Analysis of trends in the construction industry and construction products in Ukraine", *Molodyj vchenyj*, vol. 4, pp. 64—67.

2. Adamska, I. (2019), "Current state and trends of ukrainian civil engineering industry development", *Galician economic bulletin*, vol. 60, no 5, pp. 7-15.
3. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://ukrstat.gov.ua>, (Accessed 10 August 2020).
4. The official site of the Statistics Poland (2020), available at: <https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks>, (Accessed 10 August 2020).
5. Kulikova, L. (2017), "Current trends in construction enterprises", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 52–55.
6. Pavlovski, H. (2017), "Concerning the development problems of the construction industry enterprises in Ukraine", *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Internauka"*, vol. 3(2), pp. 124–135.
7. Mykulanyets, S. I. (2018), "Application of results of PEST, SNW and SWOT analyzes in development of the strategy of development of tourist-recreational complex of Zaccarpathian region", *Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho*, vol. 29(68), no. 5, pp. 118-123.
8. Sadoviak, M. (2019), "Regulation of development of investment and building activities in Ukraine: organizational and legal aspects", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 29(1), pp. 92-100.
9. Property Times (2019), "Kliuchovi zakonodavchi zminy na rynku nerukhomosti i budivnytstva — dumky ekspertiv" available at: https://propertytimes.com.ua/mnenie/klyuchovi_zakonodavchi_zmini_na_rinku_neruhomosti_i_budivnitstva_dumki_ekspertiv, (Accessed 17 August 2020).
10. Fisunenکو, P.A. and Lazhe, M.V. (2016), "Analyzing the factors of external environment of construction enterprises that impact the economic security", *Biznes Inform*, vol.10., pp. 189–195.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2020 р.